

До разової спеціалізованої вченої ради
Інституту правотворчості та науково-
правових експертиз Національної
академії наук України 01024 м. Київ,
вул. Пилипа Орлика, 3

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента – доктора юридичних наук, професора,
завідувача відділу дослідження проблем правотворчості
та адаптації законодавства України до права ЄС

Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України

МІЛОВСЬКОЇ Надії Василівни

на дисертаційну роботу

КАРТАШОВА Вячеслава Вадимовича

на тему «Договір управління чужими справами у цивільному праві України»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право зі
спеціальності 081 Право

Ступінь актуальності обраної теми дисертаційного дослідження.

Актуальність теми дисертаційного дослідження Карташова Вячеслава Вадимовича не викликає сумніву. Важливість наукової розробки питань договору управління чужими справами, зважаючи на його непоіменованість і, в той же час, застосування на практиці, обумовлена потребою у визначенні механізму правового регулювання договірних відносин управління чужими справами у контексті рекодифікації цивільного законодавства України, його адаптації до права Європейського Союзу, врахування європейських підходів у регламентації договірних відносин.

Чинним Цивільним кодексом України врегульовані відносини щодо

управління юридичними особами корпоративного типу (статті 97, 121, 136), управління майном (глава 70 ЦК України), управління корпоративними правами як особливими об'єктами цивільних прав (стаття 245), управління спадщиною (стаття 1285) тощо. Водночас у зв'язку з активним розширенням сфери цивільно-правового регулювання, ускладненням цивільних відносин і появою благ, які з огляду на комплексний характер не відповідають жодному із перелічених у статті 177 ЦК України об'єктів цивільних прав або є поєднанням декількох із них, посилюється необхідність застосування категорії управління й до інших, не врегульованих нормами законодавства, цивільних правовідносин, зокрема в контексті управління чужими справами.

Існуюча у цивільному законодавстві України договірна конструкція управління майном не може забезпечити потреби сучасного цивільного обороту щодо задоволення не лише майнових, а й нематеріальних інтересів учасників договірних відносин. Відносини управління чужими справами мають комплексний характер та можуть охоплювати відносини щодо корпоративного управління, управління процесом банкрутства, управління спадковим майном тощо, що зумовлює формування нової договірної конструкції – договору управління чужими справами.

У вітчизняній доктрині цивільного права відсутні наукові дослідження, які б стосувалися даної тематики, велика кількість питань у цій сфері залишається відкритою, вирішення яких є важливим в контексті забезпечення ефективного механізму правового регулювання договірних відносин управління чужими справами. Тому можна стверджувати, що надане на рецензування дисертаційне дослідження В. В. Карташова є необхідним та актуальним, а сама робота відіграє значну роль у розвитку сучасної науки цивільного права.

Рівень виконання здобувачем поставленого наукового завдання.

В. В. Карташов при проведенні цього дисертаційного дослідження поставив перед собою мету, яка полягала у формуванні нових теоретичних положень щодо концепції договору управління чужими справами в цивільному

праві України та виробленні на цій основі наукових висновків, спрямованих на розвиток доктрини цивільного права, удосконалення українського законодавства та узагальнення судової практики.

Проведений аналіз дисертаційного дослідження, зроблених висновків і рекомендацій за цією дисертацією, надає підстави для висновку, що мету дисертаційного дослідження досягнуто і поставлені завдання аспірантом виконано повністю.

Дисертаційне дослідження виконано здобувачем у відділі приватноправових досліджень Інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України в рамках тем науково-дослідної роботи «Взаємодія правової держави, громадянського суспільства та особи: правові аспекти, практичні реалії, прогностичні зміни» (реєстраційний номер 0121U100150) та «Рекодифікація (оновлення) цивільного законодавства України в контексті виконання євроінтеграційних зобов'язань» (реєстраційний номер 0124U001503).

Оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Проведений аналіз дисертаційного дослідження свідчить про наявність у дисертанта ґрунтовних навичок застосування методології наукової діяльності. В. В. Карташовим вміло використано філософські, загальнонаукові та спеціальні методи. Дослідження договірних відносин управління чужими справами потребувало з'ясування сутності багатьох правових категорій. Застосування дисертантом діалектичного методу дозволило розкрити сутність таких понять як «управління», «договір управління чужими справами», «предмет договору», «об'єкт управління», «справи», «дискреція», «модус виконання», «принцип лояльності», «принцип дбайливості», «порушення договору», «цивільно-правова відповідальність».

Дисертантом вміло використано історичний та формально-логічні методи дослідження. Використання порівняльно-правового методу дозволило здійснити відмежування конструкції договору управління чужими справами від

суміжних договірних конструкцій, провести аналіз зарубіжних законодавчих підходів до правового регулювання відносин, опосередковуваних договором управління чужими справами, а також розмежування понять «публічно-правове управління» та «приватно-правове управління», «об'єкт договору» та «об'єкт управління», «невиконання договору» та «неналежне виконання договору», «спосіб захисту» та «захід цивільно-правової відповідальності». За допомогою методу моделювання було розроблено ряд пропозицій і рекомендацій щодо вироблення у межах вітчизняної правової системи концепту договору управління чужими справами, а також вдосконалення законодавства України та практики його застосування у сфері приватних правовідносин з делегованого управління справами.

У цілому можна стверджувати, що здобувач повною мірою оволодів методологією наукової діяльності.

Ступінь новизни представлених теоретичних результатів проведеного здобувачем дослідження та їх наукової обґрунтованості.

Проведений аналіз тексту дисертації, опублікованих наукових праць за темою дисертації свідчить, що *результати дисертаційного дослідження В. В. Карташова мають необхідний рівень наукової новизни і є достовірними*. Сформульовані висновки, узагальнення та пропозиції відповідають зазначеним рівням наукової новизни.

Зокрема, вперше дисертантом надано авторське визначення поняття договору управління чужими справами, під яким запропоновано розуміти домовленість, за якою установник управління передає або зобов'язується передати повноваження щодо управління справами управителеві, а управитель здійснює надані установником управління повноваження щодо управління справами від свого імені в інтересах установника управління або третьої особи за плату (пункт 2 наукової новизни). Вдало проведено відмежування договору управління чужими справами від суміжних поіменованих договірних конструкцій договору управління майном, договору доручення та договору

комісії (стор. 115-117 дисертації).

Дисертантом визначено предмет договору управління чужими справами, як його істотну умову, яким запропоновано вважати правомірні, ефективні, професійні, дискреційні дії юридичного та фактичного характеру, здійснювані управителем у процесі реалізації делегованих установником управління повноважень з управління справами останнього з метою забезпечення упорядкованості справ установника управління у тій чи іншій сфері його життя чи діяльності (пункт 4 наукової новизни).

Заслугує підтримки обґрунтування дисертантом важливості переддоговірної стадії укладення договору управління чужими справами, що обумовлюється: 1) складністю чіткого визначення переліку правомочностей, що делегуються управителю, та у зв'язку із цим необхідністю встановлення меж його автономії; 2) фидуціарним характером договірних правовідносин, що вимагає формування особливого рівня довіри між установником управління та управителем; 3) ефективністю як пріоритетно важливою характеристикою предмета досліджуваного договору, що вимагає попереднього визначення та узгодження сторонами основних показників результативності делегованого управління і строків їх досягнення (пункт 5 наукової новизни).

Дисертантом удосконалено розуміння принципу відданості (лояльності), який в контексті договірних відносин управління чужими справами охарактеризований як правовий стандарт поведінки управителя у процесі виконання ним фидуціарних зобов'язань з делегованого управління, який полягає в його обов'язку діяти винятково в інтересах установника управління, проявляючи такі особисті якості, як сумлінність та чесність, а також утримуючись від дій, які можуть завдати шкоди або суперечити інтересам сторони, справами якої він управляє (пункт 11 наукової новизни).

Аргументованим вбачається підхід, відповідно до якого кваліфікація невиконання договору управління чужими справами як різновиду його порушення повинна ґрунтуватися не на характері фактичної поведінки

управителя (вчиненні ним активних дій чи бездіяльності) у процесі виконання зобов'язань, а на факті досягнення/недосягнення бажаного для установника управління результату, пов'язаного із задоволенням його майнових потреб, внаслідок такої поведінки управителя (пункт 15 наукової новизни).

Варто підтримати думку дисертанта про те, що реалізація ініціатив щодо закріплення спеціальних правил регулювання переддоговірних відносин не лише сприятиме гармонізації вітчизняного законодавства зі стандартами країн ЄС, а й матиме важливе значення для захисту прав та законних майнових інтересів потенційних сторін договору управління чужими справами, виходячи із того, що: 1) переддоговірну стадію слід вважати обов'язковим елементом динаміки укладення досліджуваного договору, що вимагає створення додаткових гарантій забезпечення прав її учасників; 2) під час переговорів між майбутніми контрагентами може мати місце розкриття конфіденційної інформації чи надання доступу до внутрішніх документів, що створює потенційні загрози порушення прав однієї зі сторін внаслідок недобросовісної поведінки іншої сторони та актуалізує потребу в створенні правових інструментів їх захисту; 3) нормативне закріплення основ переддоговірної відповідальності сприятиме стимулюванню добросовісності та сумлінності поведінки потенційних контрагентів та мінімізації ризиків їх майнових втрат у разі необґрунтованої відмови однієї зі сторін від укладення договору управління чужими справами (пункт 14 наукової новизни).

Не перераховуючи далі ретельно всі інші положення наукової новизни дисертаційного дослідження В. В. Карташова, можна констатувати, що ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є належним, вони відповідають темі дисертації, пропозиції за проведеним дослідженням розроблено на високому науково-теоретичному рівні з урахуванням виявлених теоретичних та практичних проблем та запропонованих шляхів їх вирішення.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів

академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота В. В. Карташова свідчить, що здобувач набув тих навичок та компетентностей, що визначені Стандартом вищої освіти зі спеціальності 081 Право для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти та напрямкам досліджень відповідно до освітньо-наукової програми Право.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям розвитку договірних відносин.

Аналіз тексту дисертації свідчить про *відсутність порушення автором академічної доброчесності*. У дисертаційному дослідженні автором зроблено посилання на наукові роботи інших дослідників, у процесі наукової дискусії щодо їх пропозицій, тверджень, висновків, дотримано вимоги законодавства про захист авторських прав, надано достовірну інформацію про власні результати наукової діяльності. В роботі не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату чи інших проявів академічної недоброчесності.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційна робота написана українською мовою офіційно-діловим стилем мовлення. Дисертантом використано загальноприйняту правничу термінологію. Системний аналіз дисертаційного дослідження свідчить, що всі структурні частини дисертаційного дослідження пов'язані між собою і є логічним продовженням попередніх теоретичних висновків, узагальнень та пропозицій автора.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Практичне значення одержаних результатів.

Зроблені висновки та пропозиції за дисертаційним дослідженням мають й практичну спрямованість та можуть бути використані в освітньому процесі, в науково-дослідній діяльності, в правотворчій та правозастосовній діяльності.

Повнота викладу положень дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертації В. В. Карташова відображено у восьми наукових публікаціях, з яких чотири наукові статті опубліковано у виданнях, включених МОН України до переліку фахових видань з юридичних наук та чотири тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що підтверджує апробацію результатів дисертації. Отже, наукові результати, отримані в дисертаційному дослідженні, повністю висвітлено в наукових публікаціях здобувачки.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Дисертаційне дослідження Карташова Вячеслава Вадимовича на тему «Договір управління чужими справами у цивільному праві України» як і будь-яка інша наукова робота містить *положення, які є дискусійними або потребують додаткової аргументації* автора.

1. Додаткової аргументації потребує бачення дисертанта щодо співвідношення предмета договору управління чужими справами, об'єкта договору управління чужими справами та об'єкта управління. У тексті роботи має місце застосування цих понять з певним ступенем неоднозначності. Так, у пункті 3 наукової новизни вказується на необхідність виділення поряд із об'єктом договору також і об'єкта управління, тобто справ, під якими слід розуміти змістовно відокремлену сферу інтересів та/або діяльності установника управління, на упорядкування якої спрямований вплив управителя. Водночас на стор. 109 дисертації справи як комплексна мультикомпонентна категорія, що характеризує певну сферу життя фізичної особи (функціонування юридичної особи) визначено у якості об'єкта договору управління чужими справами.

2. Потребує уточнення позиція дисертанта щодо того чи може бути застосована до управителя за договором управління чужими справами субсидіарна відповідальність, за аналогією із договором управління майном, у якому застосування субсидіарної відповідальності управителя можливе не на основі домовленості між сторонами, а на підставі вказівки закону за боргами,

що виникли у зв'язку із здійсненням ним управління, якщо вартості майна, переданого в управління, недостатньо для задоволення вимог кредиторів, або у разі вчинення управителем правочинів з перевищенням наданих йому повноважень чи встановлених обмежень, за умови, що треті особи, які беруть участь у правочині, не знали і не могли знати про перевищення управителем повноважень або встановлених обмежень. Вбачається, що чітке встановлення заходів відповідальності кожної зі сторін договору дисциплінує їх та виконує превентивну функцію, оскільки окреслює коло можливих правових наслідків у випадку невиконання чи неналежного виконання взятих на себе зобов'язань за договором.

Разом з тим, висловлені зауваження не є визначальними і не применшують загальної наукової новизни та практичної значимості результатів дослідження та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок

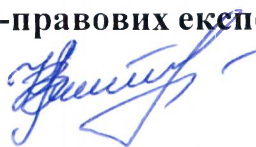
Дисертаційна робота *Карташова Вячеслава Вадимовича* на тему «Договір управління чужими справами у цивільному праві України» є самостійною кваліфікаційною науковою роботою, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право», а саме становлять оригінальний внесок у розвиток науки цивільного права щодо визначення особливостей договірних відносин управління чужими справами.

Дисертація *Карташова Вячеслава Вадимовича* на тему «Договір управління чужими справами у цивільному праві України», подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом

Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, а її автор – *Карташов Вячеслав Вадимович* – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

Рецензент:

доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу дослідження проблем правотворчості
та адаптації законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України

Надія МІЛОВСЬКА

